

Felcím: **Sajtóapostolból apostolutód (7. rész)**

Cím: **Polcsi néni, a csodás asszony**

Alcím: **Szerdahelyi Csongor beszélgetése Huzsvár László (1931-2016) nyugalmazott nagybecskereki megyéspüspökkel 2012-ben**

– **A plébános édesanyja hogyan fogadta?**

– Kitörő örömmel. Apollónia volt a neve és Polcsi néninek becézték. Átjöttek a szomszédok is, mert meglátták, hogy megérkezett reverendában Polcsi néni plébános fia. Ebéd után az atya és édesapám visszaültek a kocsira, hazaindultak, és én ott maradtam Kanizsán Polcsi néni fiaként.

– **Az iskola tényleg működött már Kanizsán?**

– Igen. Bejelentkeztem az iskolába, magammal vittem az utolsó szegedi bizonyítványomat. Minden további nélkül elfogadtak az akkor szerveződő algimnáziumban. Egy bizonyos Prázsics Margit nevű igazgatónő vett fel, aki az előző években együttműködött a partizánokkal. Az algimnázium tanári karát részben idős emberek alkották, Stolcz Alfonz, Tóth Emília, Kalopper Margit és mások, részben fiatalok, köztük a Magyarországról hazatért, frissen végzett bölcsész, Vajda József magyartanár és a vegyészeten végzett Bata Klára, akit Magyarországon egyetemistaként ért a hatalomváltás. Összetákolták a tantestületet, beindult a tanítás. Két tannyelvű, párhuzamosan működő magyar és szerb tagozattal.

– **Hamar magára talált az új környezetben, úgy is mondhatnám, az új országban?**

– Lelkileg megújultam. Maga az, hogy újra iskolába járok, nagyszerű érzés volt. Külön voltak fiú- és lányosztályok. A fiúk a volt polgári iskolában kaptak tantermetet, a lányok a volt zárdában, a korábbi Haynald-féle intézetben. Kezdetben a diplomával rendelkező nővérek közül is taníthattak egyesek. Újra indult a vallási élet is. Kanizsa mindig vallásos volt. A megtorlásoktól megrettent hívek nagy buzgalommal látogatták a kanizsai nagy- és kistemplomot, nemcsak vasárnap, hanem hétköznap is. Az ottmaradt segédlelkészek miséztek, igét hirdettek, vigasztaltak, bátorítottak. Csodálatos volt az életszentség kisugárzása az emberek lelke mélyéről. Én ezt a Szentlélek Isten csodájának tartottam. Az átélt rettenetnek, félelemnek, elkeseredettségnek, a magyar tudat vesztett háború miatti teljes megszégyenülésének hatására új élet indult, vallási töltekezéssel. Az emberek a maguk keresztény mivoltát kezdték megélni, és mindenki mindenkit segíteni igyekezett. Erkölcsi

traumát éltek át, és ennek a hatására megújító lendületet kaptak. Én is ennek a hatására váltam gyakorló kereszténnyé. Az egész város átélte, csodálatos megújulás volt ez. Négy harangja volt a plébániatemplomnak, de csak egy maradt ép. A másik három fazék módra kongott, de azért harangoztak velük, és tömegesen tértek a hívek a templomba. Mindenki. Esténként a szomszédok összegyűltek és három–négy család mindig más és más házban végezte a rózsafüzért. Magam is behullottam ebbe a gyönyörű kimenetelt ígérő valóságba. Igazi katarzis volt. Az egész kisváros átélte. A fájdalomnak elképesztően erős a mozgatóereje.

Közcím: Tudták: az emberekben a félelem száz százalékos

– Hogyan született meg a szocialista Jugoszlávia helyi szinten?

– Az új néphatóság olyan agrárszocialista paraszt férfiakra épített, akik egykor az aratósztrájkokat szervezték. Őket választották be a népbizottságba, fele-fele arányban magyarokat és szerbeket. Az új hatalom biztatni kezdte az embereket, hogy a fordulattal nem a régi Jugoszlávia folytatódik. A Tito-féle jelszavak – testvériség, egység, új világ stb. – hirdették, hogy nem a régi, királyi szerb, mélyen nemzeties jellegű Jugoszlávia épül, hanem az új Jugoszlávia. A partizánokból szervezett néphatóságot támogató háttér elkezdte bontogatni a maga zászlaját. Verbuválták az egykori agrárszocialistákat, és igyekeztek őket beszervezni a jugoszláv kommunista pártba.

– Utólag visszagondolva mennyire volt egyedi, illetve egész Bácskára nézve tipikus, ami Kanizsán történt?

– Ugyanez végbement a Tisza-melléken, Közép-Bácskában is. Mindenütt. Az új hatalom nagyszerűen kihasználta az említett trauma utáni helyzetet. Valamibe vagy valakibe kellett az irányt vesztett tömegeknek kapaszkodnia. A Tito-féle vezető körök tudták, hogy a félelem száz százalékos, mert mindenhol végrehajtottak megtorlást. Az egykori agrárszocialisták voltak az új hatalom bázisa. Ilyen embereket bőven találtak Zentán, Adán, Moholon, Csantavéren - szerte Bácskában. A hatalom biztatta az embereket, hogy alakuljanak újjá a kultúrotthonok, minden településen szervezzék meg a magyar és a szerb kultúrköröket. Hamarosan megalakultak a népi együttesek. Kanizsán például elővették a magyar irodalom népszínműveit, és egyiket a másik után adták elő. Ezzel gyógyították a sebeket. Kukorica Jancsi csattogtatta az ostorát, a cigány húzta a nótát, Szigligeti Edének az összes népszínművét egymás után adták elő, nemcsak Kanizsán, hanem Zentán és mindenütt a Tisza-melléken.

– A diákok is szerephez jutottak a népszínművekben?

– Nézőként is és olykor szereplőként is számítottak ránk. Igyekeztem magam is beférközni a színjátszók közé. Diáktársaim szintén szívesen beiratkoztak a Közművelődési Egyesületbe. Ez volt számomra az egyik első komoly tényező önmegvalósításom terén, a másik a Körmöczi család befogadó ereje. Polcsi néni férje, Ferenc bácsi sovány ember volt, hatalmas, kajla bajusszal. Öt gyermekük volt. Közülük kettő pap, a harmadik tisztelendő nővér, a negyedik Hedvig, az ötödik egy kántor felesége. Tehát az öt gyerek közül négy egyházi pályán. Ebben a családban otthonosan éreztem magamat. A házukban szépen épített kemence volt, annak a padkáját ültük körül esténként. Ferenc bácsi azzal kezdte, amikor családtaggá váltam, hogy kisfiának szólított. „Minden este rózsafüzért imádkozunk – mondta. – Jönnék a szomszédok is, vagy mi megyünk hozzájuk. Te is bekapcsolódhatsz.” Az én szüleim is őszintén vallásosak voltak, de az a mélyen megélt vallásosság, amit Polcsi néninél és Ferenc bácsinál találtam, ismeretlen volt számomra. Különösképpen kihatott az életükre a családi tragédia: vejüket, Hedvig lányuk férjét a megtorlás napjaiban kivégezték. Ezt a lelki sokkot nagyszerűen ellensúlyozta a Körmöczi család rendkívüli harmonikussága. Ebben a szépen megélt közösségben kezdtem felfedezni a családi élet vonzerejét, embert építő értékét.

Közcím: Találkozásom a nyilvános gyónással

– Szólna erről bővebben?

– Abban a tágas szobában, ahol a kemence állt, volt egy szép Szent Család-kép, díszes keretben. A két ablak között állt a házi könyvtár polca. Ferenc bácsinak a régi jugoszláv időben Magyarországról átcsempésztett kapucinus, ferences, jezsuita kiadványai, könyvei, újságai voltak. Egyszerű parasztember volt, négy elemivel, de a szókincse és a gondolatvilága ezeknek a kiadványoknak köszönhetően csodálatos volt. Ő ezen az irodalmon, ezeken a sajtótermékeken és a mindenkori plébánosától hallott prédikációkon nevelkedett fel. Nagyszerű ember volt. Szombatoként a két öreg, Ferenc bácsi és Polcsi néni a szoba közepére állt. Előbb elmondtak egy családi imát. Kár, hogy nincs meg a szövege. Utána letérdeltek, a Szentlélektől kérték, engedje, hogy olyannak lássák magukat, amilyenek. És következett a nyilvános gyónás. Ferenc bácsi kezdte: „Kicsi feleségem, emlékszel, hétfőn este milyen goromba voltam, tudod, hogy kedden is idegeskedtem és nem olyan szeretettel beszéltem veled, mint kellett volna, sőt még azt is mondtam, hogy iparkodj már.” És elsorolta az egész hétnek apró-cseprő megbántásait. Aztán következett Polcsi néni. Ő is elmondta a maga bűneit. Magázta a férjét, a férje tegezte őt. Felesége beismerte, hogy azt is mondta

magában férjére, hogy *vén számár*. Ilyen kiszólásokat felsorolt a fülem hallatára. Ezt követően együtt elmondták a bánatimát: Teljes szívemből bánom minden bűnömet... Ezzel fölindították a bánatot. Ekkor fölálltak, átölelték, megcsókolták egymást, szájon, arcon, jobbról-balról. „Kicsi feleség, kedves Ferenc...” Ez a két ember szerelmes volt egymásba. Megéreztem, hogy az igazi szerelem és az áldozatos szeretet gyönyörű, fenséges, rendkívüli, amit az emberi szív csodával határos módon tud önmagából kivetíteni. Ehhez hozzátartozott kettejük közgyónása és egymás közti kiengesztelődésük imája. Mindez hozzájárult a megtérésemhez. Bizonytalankodó, kamasz mivoltomból egyszerre az élő hit vállalására kész fiatalemberré váltam. Úgy is mondhatnám, hogy egyszerre érett lettem.

– **A gyerekeik közül is jelen volt valaki ekkor?**

– Nem, csak én voltam jelen. Gyermekük már régen nem éltek otthon. A következő évben Polcsi néni vállalt még két diákot mellém Horgosról. Akkor már ők is osztoztak ebben a szombatokénti felejthetetlen élményben.

Közcím: Az iskolából hamarosan kitiltották a papokat

– **Milyenek voltak a kanizsai atyák?**

– Mielőtt Kanizsára kerültem volna, Sommer Károly plébános elmenekült a partizánok elől. Elődjéről, Márton Mátyásról, mint csoda emberről emlékezett Ferenc bácsi. Nagy népnevelő volt. Sokakat túlszárnyaló papi erő. Egybegyűjtötte Kanizsa földműves fiatalságát, és megszervezte számukra a földműves ifjúsági egyesületet a magyarországi KALOT mintájára. A kommunizmus előtti időkben, az úrnapi körmenetben külön zászló alatt vonultak a földművesek, az iparosok, a kereskedők, illetve az iparosok egy-egy ága. A zászlókat piros-fehér-zöld sorrendben vitték. Nem maradhatott ki senki soha a húsvéti vagy az úrnapi körmenetekből, mert foglalkozási ágak szerint csoportosította az embereket. Ez sajátos bacsikai módszere volt a papságnak.

– **Hittanoktatás volt az iskolában?**

– Voltak hittanórák, kezdetben engedték a hatóságok. Ám az iskolából hamarosan kitiltották a papokat, de a plébániai katekézis szabályosan működhetett a templomban, a sekrestyében, fűtött plébániai szobában. Ahhoz képest, amit én a Körmöczi családban kaptam, a hittanórák keveset nyújtottak. Az átvonuló fontkatonák torzó ember volta megtanított megutálni azt, ami ronda, ami utálatos. Ferenc bácsi és Polcsi néni szerelme megtanított megcsodálni a szerelem szépségét testi–lelki értelemben. Szerettem hallgatni, ahogyan mesélték, miként nevelték az öt gyermeküket, hogyan imádkoztak együtt ugyanúgy, mint

kettesben az én jelenlétemben. Gyermekük előtt is végezték hétről hétre a nyilvános gyónást. Ez mind az elhunyt Márton Mátyás plébános érdeme volt, akinek az útmutatásai alapján sok hozzájuk hasonló, szép, hitvalló családi élet jellemezte Kanizsát. Elmondták róla, hogy kemény szavú, durva megnyilvánulású ember is tudott lenni, de a szíve csordultig volt szeretettel. Ha valakit le kellett hordani, azt a sárga földig lehordta, és vad hévvel mondott prédikációitól harsogott a hatalmas templom. Csodálatos erkölcsi erővel rendelkező pap volt.

– **Őt csak hírből ismerte?**

– Csak hírből, illetve Ferenc bácsi elbeszéléséből. El tudta mondani, hogy melyik év melyik húsvétján mit prédikált egykori plébánosa, mikor milyen megrendítő eseményt adott elő. A Trianon utáni szomorú években ez a kiemelkedően szép lelkeség jellemezte szerte Bácskában a hitéletet, melynek segítségével az emberek nemcsak vallásukban, hanem magyarságukban is erősödtek. A szétzúottságból 1920 után és 1945 után is talpra kellett állnia a bácskai magyarságnak. E talpra állásban nagy érdemei vannak a bácskai papságnak.

– **Ilyen lelkipásztor volt Quintusz Fábán hódásági plébános is, akiről az ön utódjától, Német László püspöktől hallottam.**

– Igen. Bácska katolikusai három nép fiai voltak. A magyarok mellett a németeknek és a bunyevác horvátoknak is voltak Márton Mátyásai. És ez a három etnikai csoport a katolikus egyház nevelői bölcsőjében összeringott. Papjaik csodálatosan tudtak lelkipásztorkodni.

– **A kanizsai algimnázium után mi következett?**

– A zentai főgimnázium diákja lettem. Komoly múltú intézménybe jutottam, ahonnan olyanok kerültek ki, akik rendkívüli tekintélyt tudtak maguknak kivívni az életben. Számomra az volt kedves, hogy hamarosan a tanári kar megannyi tagjával meghitt kapcsolatba kerültem. A szaktantárgyak előadói igen értékes emberek voltak. Volt köztük egy kedves öregúr, aki később Budapestre távozott, Tsintsáknak hívták. Tipikus 19. századbeli tanár, aki a zsebóráját mindig kitette maga mellé, beírt a naplóba, mindez szertartásos pontossággal történt. A tanóra első felében előadott, bevezetett bennünket a magyar nyelvtan, a magyar irodalom, a próza és a költészet világába kedves, sajátos stílusával. Képzeljük magunk elé Teller Edét, és máris tudjuk, hogy nézett ki Tsintsák tanár úr. Hihetetlenül szépen tudott beszélni a magyar irodalom és költészet nagyjairól. Kiválóan oktatta a nyelvtant is. Nagyon sajnáltuk, amikor megtudtuk, hogy az év végén távozik. Gyermekük elintézték, hogy átköltözzék Budapestre. Akkor ritkaság számba ment, hogy valaki hivatalos úton elhagyja Jugoszláviát. Az ő utóda az irodalomtörténész és esztéta Szeli professzor volt, aki később Újvidéken élt, és 2012-ben hunyt el. Nagyon fiatal és ambiciózus tanárunk volt Tőke István, aki nagyszerűen adott elő, ő is kiválóan ismerte a magyar irodalmat. Ez számomra sokat jelentett, mert arra vágyódtam,

hogy olyasvalakikre akadjak, akik a magyar irodalom terén sokat tudnak nekem ajándékozni. Nagyszerű matematika tanárunk volt Heinrich József, mi csak Dódi bácsinak hívtuk. Csodálatos ember, aki megtanított bennünket a matematika minden fortélyára. Volt aztán egy nagyon kedves tanárunk, akit azért szeretünk, mert fiatal volt és sajátos módszerrel tanított, majdhogynem velünk egy idős: Guelmino János. Olaszországból származtak a szülei, akik még a Monarchia idején kerültek a vidékünkre. Itt természetesen magyarrá váltak, és ő volt az, aki megtanított bennünket arra, hogyan lehet a szerves és szervetlen vegytant megszeretni. Ő is él, az érettségi találkozónkon részt vesz. Nem hagyhatom ki Iván Gyula nevét sem, kedves biológiantanárunkét, aki az egyik osztálytársnőnkét vette feleségül.

(Folytatjuk)

Képaláírás:

H_1_7resz: A majdnem teljes család: állnak balról jobbra Huzsvár László, édesanyja Csíkos Anna Mária és édesapja Huzsvár László, ülnek az anyai nagyszülők: Csíkos Anna és Mihály